

Wymagania edukacyjne z geografii dla klasy 8 oparte na Programie nauczania geografii w szkole podstawowej – Planeta Nowa autorstwa Ewy Marii Tuz i Barbary Dziedzic

Wymagania na poszczególne oceny				
konieczne (ocena dopuszczająca)	podstawowe (ocena dostateczna)	rozszerzające (ocena dobra)	dopełniające (ocena bardzo dobra)	wykraczające (ocena celująca)
I. Azja				
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazuje na mapie położenie geograficzne Azji wymienia formy ukształtowania powierzchni Azji wymienia strefy klimatyczne Azji na podstawie mapy klimatycznej wymienia największe rzeki Azji wymienia strefy aktywności sejsmicznej w Azji na podstawie mapy geologicznej wyjaśnia znaczenie terminu <i>wulkanizm</i> odczytuje z mapy nazwy największych wulkanów w Azji wskazuje na mapie zasięg Ognistego Pierścienia Pacyfiku wymienia czynniki przyrodnicze wpływające na rozwój rolnictwa w Azji wymienia główne uprawy w Azji na podstawie mapy gospodarczej określa cechy położenia Japonii na podstawie mapy ogólnogeograficznej wymienia cechy środowiska naturalnego Japonii wymienia główne uprawy w Japonii określa cechy położenia Chin na podstawie mapy ogólnogeograficznej lokalizuje na mapie ośrodki przemysłu zaawansowanych technologii w Chinach wymienia główne uprawy w Chinach i opisuje ich rozmieszczenie na podstawie mapy gospodarczej określa położenie geograficzne Indii porównuje liczbę ludności Chin i Indii oraz odczytuje z wykresu ich prognozę wymienia największe aglomeracje Indii i wskazuje je na mapie wyjaśnia znaczenie terminu <i>slumsy</i> wymienia główne rośliny uprawne 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> opisuje linię brzegową Azji na podstawie mapy świata charakteryzuje zróżnicowanie środowiska geograficznego Azji przedstawia kontrasty w ukształtowaniu powierzchni terenu Azji omawia czynniki klimatyczne kształtujące klimat Azji omawia strefy roślinne Azji omawia budowę wulkanu na podstawie ilustracji wymienia typy wulkanów i podaje ich główne cechy wskazuje na mapie obszary Azji o korzystnych i niekorzystnych warunkach do rozwoju rolnictwa wymienia czołówkę państw azjatyckich w światowych zbiorach roślin uprawnych na podstawie infografiki charakteryzuje ukształtowanie powierzchni Japonii omawia strukturę zatrudnienia w Japonii na podstawie analizy danych statystycznych omawia warunki naturalne rozwoju rolnictwa w Japonii przedstawia cechy rolnictwa Japonii na podstawie analizy danych statystycznych określa różnorodność cech środowiska geograficznego Chin na podstawie mapy tematycznej omawia czynniki przyrodnicze sprzyjające osadnictwu w Chinach przedstawia nierównomierne rozmieszczenie ludności Chin na podstawie mapy gęstości zaludnienia 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> omawia budowę geologiczną Azji na podstawie mapy tematycznej omawia cyrkulację monsunową i jej wpływ na klimat Azji charakteryzuje kontrasty klimatyczne i roślinne w Azji na podstawie mapy tematycznej omawia czynniki wpływające na układ sieci rzecznej w Azji omawia płytową budowę litosfery na podstawie map tematycznych wyjaśnia przyczyny występowania trzęsień ziemi i tsunami w Azji opisuje przebieg trzęsienia ziemi omawia warunki przyrodnicze i pozapryrodnicze rozwoju rolnictwa w Azji opisuje ekstremalne zjawiska klimatyczne i ich skutki w Japonii opisuje skutki występowania tajfunów na obszarze Japonii omawia bariery utrudniające rozwój gospodarki Japonii omawia znaczenie i rolę transportu w gospodarce Japonii omawia cechy gospodarki Chin analizuje wielkości PKB w Chinach na tle innych krajów świata na podstawie danych statystycznych charakteryzuje tradycyjne rolnictwo i warunki rozwoju rolnictwa Chin przedstawia problemy demograficzne Indii omawia system kastowy w Indiach przedstawia zróżnicowanie indyjskiej edukacji analizuje strukturę zatrudnienia i strukturę PKB Indii na podstawie 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> analizuje azjatyckie rekordy dotyczące rzeźby terenu, linii brzegowej i hydrosfery na podstawie infografiki omawia powstawanie Himalajów i rowów oceanicznych przedstawia sposoby zabezpieczania ludzi przed skutkami trzęsień ziemi omawia warunki klimatyczne w Azji wpływające na rytm uprawy ryżu omawia znaczenie uprawy ryżu dla krajów Azji Południowo-Wschodniej wykazuje związek między budową geologiczną a występowaniem wulkanów, trzęsień ziemi i tsunami w Japonii analizuje źródła gospodarczego rozwoju Japonii charakteryzuje cechy nowoczesnej gospodarki Japonii oraz rodzaje produkcji przemysłowej uzasadnia, że gospodarka Japonii należy do najnowocześniejszych na świecie przedstawia problemy demograficzne i społeczne Chin z uwzględnieniem przyrostu naturalnego na podstawie analizy danych statystycznych omawia znaczenie nowoczesnych kolei w rozwoju gospodarczym Chin omawia kontrasty etniczne, językowe i religijne w Indiach charakteryzuje cechy gospodarki Indii i możliwości ich rozwoju omawia znaczenie ropy naftowej w rozwoju ekonomicznym państw Bliskiego Wschodu omawia źródła konfliktów zbrojnych i terroryzmu na Bliskim Wschodzie 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, dlaczego na wschodnich wybrzeżach Azji występuje wiele wulkanów udowadnia słuszność stwierdzenia, że Azja to kontynent kontrastów geograficznych omawia wpływ budowy geologicznej na występowanie rowów tektonicznych, wulkanów, trzęsień ziemi i tsunami ocenia skutki trzęsień ziemi dla obszarów gęsto zaludnionych wyjaśnia na podstawie mapy ogólnogeograficznej i analizy danych statystycznych, dlaczego grunty orne mają niewielki udział w strukturze użytkowania ziemi w Azji wykazuje związki między cechami klimatu monsunowego a rytmem upraw i „kulturą ryżu” w Azji Południowo-Wschodniej ocenia znaczenie warunków przyrodniczych i czynników społeczno-kulturowych w tworzeniu nowoczesnej gospodarki Japonii omawia wpływ gospodarki Chin na gospodarkę światową opisuje główne problemy indyjskiego społeczeństwa oraz przedstawia ich przyczyny analizuje skutki występowania konfliktów zbrojnych na Bliskim Wschodzie

<p>w Indiach i wskazuje na mapie tematycznej regiony ich występowania</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia surowce mineralne w Indiach i wskazuje na mapie regiony ich występowania określa położenie geograficzne Bliskiego Wschodu wymienia państwa leżące na Bliskim Wschodzie na podstawie mapy politycznej wskazuje na mapie miejsca konfliktów zbrojnych na Bliskim Wschodzie 	<ul style="list-style-type: none"> omawia główne kierunki produkcji rolnej w Chinach omawia cechy środowiska geograficznego Półwyspu Indyjskiego podaje przyczyny powstawania slumsów w Indiach omawia warunki uprawy roślin w Indiach na podstawie mapy tematycznej charakteryzuje indyjską Dolinę Krzemową omawia cechy środowiska przyrodniczego Bliskiego Wschodu omawia wielkość zasobów ropy naftowej na świecie i na Bliskim Wschodzie na podstawie wykresu i mapy tematycznej przedstawia cele organizacji OPEC 	<p>wykresu</p> <ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje przemysł przetwórczy Indii omawia zróżnicowanie religijne na Bliskim Wschodzie omawia wpływ religii na życie muzułmanów przedstawia znaczenie przemysłu naftowego w krajach Bliskiego Wschodu 		
--	---	--	--	--

II. Afryka

<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> określa położenie matematyczno-geograficzne Afryki na podstawie mapy ogólnogeograficznej wymienia strefy klimatyczne Afryki wymienia największe rzeki i jeziora Afryki wymienia czynniki przyrodnicze wpływające na rozwój rolnictwa w Afryce wymienia główne uprawy w Afryce wymienia surowce mineralne Afryki na podstawie mapy gospodarczej wskazuje obszary występowania surowców mineralnych na terenie Afryki wymienia atrakcyjne turystycznie państwa Afryki określa położenie geograficzne Etiopii wyjaśnia różnicę między głodem a niedożywieniem wymienia państwa w Afryce dotknięte głodem i niedożywieniem określa położenie geograficzne Kenii wymienia obiekty turystyczne na terenie Kenii 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> omawia cechy ukształtowania powierzchni Afryki wymienia cechy różnych typów klimatu w Afryce na podstawie klimatogramów charakteryzuje sieć rzeczną i jeziora Afryki omawia czynniki przyrodnicze i pozaprzyrodnicze rozwoju rolnictwa w Afryce charakteryzuje znaczenie hodowli zwierząt w krajach Afryki przedstawia zróżnicowanie PKB w różnych państwach Afryki na podstawie analizy danych statystycznych omawia przemysł wydobywczy w Afryce wskazuje państwa w Afryce dotknięte problemem głodu i niedożywienia na podstawie mapy tematycznej analizuje niedożywienie ludności w Afryce na podstawie wykresu przedstawia ruch turystyczny Kenii na podstawie analizy danych statystycznych 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> omawia wpływ czynników klimatotwórczych na klimat Afryki omawia rozmieszczenie opadów atmosferycznych w Afryce na podstawie mapy klimatycznej omawia udział rolnictwa w strukturze zatrudnienia w wybranych państwach Afryki na podstawie wykresu omawia gospodarkę w strefie Sahelu omawia cechy gospodarki krajów Afryki na podstawie analizy danych statystycznych przedstawia nowoczesne działy gospodarki Afryki omawia rozwój i znaczenie usług w Afryce omawia przyczyny niedożywienia ludności w Etiopii opisuje zmiany w poziomie niedożywienia ludności Etiopii wymienia obiekty w Kenii wpisane na listę dziedzictwa UNESCO opisuje walory kulturowe Kenii na podstawie wybranych źródeł informacji 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> omawia związek budowy geologicznej Afryki z powstawaniem rowów tektonicznych wyjaśnia cyrkulację powietrza w strefie międzyzwrotnikowej omawia przyczyny procesu pustyńnienia w strefie Sahelu omawia typy rolnictwa w Afryce przedstawia czynniki ograniczające rozwój gospodarki w Afryce omawia skutki niedożywienia ludności w Etiopii omawia bariery ograniczające rozwój turystyki w Afryce omawia walory przyrodnicze Kenii wpływające na rozwój turystyki 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia istnienie strefowości klimatyczno-roślinno-glebowej w Afryce wyjaśnia związki między warunkami przyrodniczymi a możliwościami gospodarowania w strefie Sahelu ocenia skutki stosowania rolnictwa żarowo-odłogowego i plantacyjnego w Afryce Zachodniej przedstawia rolę chińskich inwestycji na kontynencie afrykańskim przedstawia sposoby walki z głodem ludności Afryki na przykładzie Etiopii określa związki między warunkami przyrodniczymi i kulturowymi a rozwojem turystyki na przykładzie Kenii przedstawia argumenty pomagające przełamywać stereotypy na temat Afryki
---	--	--	--	--

III. Ameryka Północna i Ameryka Południowa				
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • określa położenie geograficzne Ameryki • wymienia nazwy mórz i oceanów oblewających Amerykę Północną i Amerykę Południową • wymienia największe rzeki Ameryki i wskazuje je na mapie • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>tornado</i>, <i>cyklon tropikalny</i> • wskazuje na mapie Aleję Tornad • wymienia nazwy wybranych cyklonów tropikalnych w XXI wieku • określa położenie geograficzne Amazonii • omawia florę i faunę lasów równikowych • podaje liczbę ludności Ameryki Północnej i Ameryki Południowej na podstawie wykresu • wymienia główne odmiany człowieka zamieszkujące Amerykę • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>urbanizacja</i>, <i>wskaźnik urbanizacji</i>, <i>aglomeracja</i>, <i>megalopolis</i> • wymienia obszary słabo i gęsto zaludnione w Ameryce Północnej i Ameryce Południowej i wskazuje je na mapie • wymienia największe miasta i aglomeracje Ameryki Północnej i Ameryki Południowej i wskazuje na mapie • przedstawia położenie geograficzne Kanady na podstawie mapy ogólnogeograficznej • wymienia główne uprawy na terenie Kanady • wskazuje zasięg występowania głównych upraw w Kanadzie na mapie gospodarczej • określa położenie geograficzne Stanów Zjednoczonych • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>produkt światowy brutto</i>, <i>technopolia</i> • wymienia główne działy przemysłu 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia nazwy państw leżących w Ameryce Północnej i Ameryce Południowej • podaje główne cechy ukształtowania powierzchni Ameryki • wymienia strefy klimatyczne Ameryki • omawia przyczyny powstawania tornad i cyklonów tropikalnych • podaje główne rejony występowania cyklonów tropikalnych i kierunki ich przemieszczania się • podaje cechy środowiska geograficznego Amazonii • omawia cechy klimatu Amazonii • podaje przyczyny zróżnicowania etnicznego i kulturowego Ameryki • przedstawia czynniki wpływające na rozmieszczenie ludności w Ameryce Północnej i Ameryce Południowej • analizuje liczbę ludności miejskiej w ogólnej liczbie ludności państw Ameryki na podstawie mapy tematycznej • przedstawia cechy położenia geograficznego Kanady na podstawie mapy ogólnogeograficznej • omawia ukształtowanie powierzchni Kanady • przedstawia czynniki wpływające na klimat Kanady • omawia strukturę użytkowania ziemi w Kanadzie na podstawie wykresu • opisuje cechy położenia geograficznego Stanów Zjednoczonych • wymienia czynniki wpływające na rozwój Doliny Krzemowej • omawia strukturę użytkowania ziemi w Stanach Zjednoczonych na podstawie wykresu 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje budowę geologiczną Ameryki • omawia czynniki klimatyczne wpływające na klimat Ameryki • porównuje strefy klimatyczne ze strefami roślinnymi w Ameryce • charakteryzuje wody powierzchniowe Ameryki na podstawie mapy ogólnogeograficznej • omawia mechanizm powstawania tornad i cyklonów tropikalnych • podaje przyczyny wysokich rocznych sum opadów atmosferycznych w Amazonii • opisuje piętrowość wilgotnych lasów równikowych w Amazonii • omawia wielkie migracje w historii zasiedlania Ameryki • omawia zmiany liczby ludności w Ameryce na przestrzeni lat na podstawie wykresu • omawia rozwój miast Ameryki na podstawie wybranych źródeł • podaje przykłady megalopolis w Ameryce i wskazuje je na mapie • podaje przyczyny powstawania slumsów w wielkich miastach na przykładzie Ameryki Południowej • przedstawia zasięg występowania lasów w Kanadzie na podstawie mapy tematycznej • przedstawia miejsce Kanady w światowym eksporcie wybranych płodów rolnych na podstawie wykresu • omawia znaczenie przemysłu i jego kluczowe działy w Stanach Zjednoczonych • omawia cechy rolnictwa Stanów Zjednoczonych 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wykazuje związek ukształtowania powierzchni z budową geologiczną w Ameryce • omawia związek stref klimatycznych ze strefami roślinnymi w Ameryce • przedstawia skutki występowania tornad i cyklonów tropikalnych w Ameryce • omawia ekologiczne następstwa wylesiania Amazonii • podaje kierunki gospodarczego wykorzystania Amazonii • przedstawia sytuację rdzennej ludności w Ameryce • przedstawia negatywne skutki urbanizacji w Ameryce • określa cechy megalopolis w Ameryce Północnej • omawia czynniki wpływające na przebieg północnej granicy upraw i lasów w Kanadzie • opisuje cechy gospodarstw wielkoobszarowych na terenie Kanady • charakteryzuje wybrane wskaźniki rozwoju gospodarczego Stanów Zjednoczonych • omawia znaczenie usług wyspecjalizowanych w gospodarce Stanów Zjednoczonych • omawia przyczyny marnowania żywności na przykładzie Stanów Zjednoczonych 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ustala prawidłowości w ukształtowaniu powierzchni Ameryki Północnej i Ameryki Południowej na podstawie map tematycznych • przedstawia sposoby ochrony przed nadchodzącym cyklonem na podstawie wybranych źródeł informacji • przedstawia działania człowieka mające na celu ochronę walorów przyrodniczych Amazonii • omawia skutki zanikania kultur pierwotnych na przykładzie Ameryki Północnej i Ameryki Południowej • opisuje problemy ludności mieszkających w slumsach na podstawie materiałów źródłowych • wykazuje zależność między ukształtowaniem powierzchni, cyrkulacją powietrza, odległością od morza, prądami morskimi a przebiegiem północnej granicy upraw i lasów w Kanadzie • omawia cechy charakterystyczne gospodarki Kanady z uwzględnieniem surowców mineralnych, rozwoju przemysłu i handlu • ocenia wpływ przemysłu zaawansowanych technologii na rozwój gospodarki Stanów Zjednoczonych • ocenia rolę Stanów Zjednoczonych w gospodarce światowej na podstawie analizy danych statystycznych

<p>w Stanach Zjednoczonych</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia rodzaje usług wyspecjalizowanych w Stanach Zjednoczonych 				
IV. Australia i Oceania				
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> określa położenie geograficzne Australii i Oceanii wymienia największe pustynie Australii na podstawie mapy wyjaśnia znaczenie terminu <i>basen artezyjski</i> wymienia endemity w Australii oraz na wyspach Oceanii przedstawia liczbę ludności i gęstość zaludnienia w Australii na podstawie mapy tematycznej i analizy danych statystycznych wymienia największe miasta Australii oraz wskazuje je na mapie 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje środowisko przyrodnicze Australii i Oceanii charakteryzuje ukształtowanie powierzchni Australii wymienia strefy klimatyczne w Australii charakteryzuje wody powierzchniowe Australii omawia czynniki przyrodnicze wpływające na rozmieszczenie ludności w Australii omawia występowanie surowców mineralnych w Australii na podstawie mapy tematycznej 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia cechy charakterystyczne poszczególnych typów klimatu w Australii na podstawie klimatogramów omawia strefowość roślinną w Australii na podstawie mapy tematycznej omawia bariery utrudniające zamieszkanie Australii charakteryzuje rdzennych mieszkańców Australii omawia cechy rolnictwa Australii na tle warunków przyrodniczych przedstawia znaczenie turystyki w rozwoju gospodarki Australii i Oceanii 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia wpływ położenia Australii na klimat omawia zasoby wód artezyjskich i ich rolę w gospodarce Australii wyjaśnia, dlaczego Australia jest atrakcyjna dla imigrantów omawia znaczenie przemysłów przetwórczego i zaawansowanych technologii w rozwoju Australii 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wykazuje zależność między klimatem a zasobami wód powierzchniowych w Australii wykazuje zależność pomiędzy rozmieszczeniem ludności a warunkami naturalnymi występującymi w Australii określa główne cechy gospodarki Australii na tle warunków przyrodniczych
V. Obszary okołobiegunowe				
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> określa położenie geograficzne obszarów okołobiegunowych wyjaśnia znaczenie terminów: <i>góra lodowa, pak lodowy, lądolód, lodowce szelfowe, nunataki</i> wymienia gatunki roślin i zwierząt na obszarach Arktyki i Antarktyki wymienia surowce mineralne na obszarach Arktyki i Antarktyki wskazuje na mapie Antarktydy położenie polskiej stacji badawczej Henryka Arctowskiego 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia cechy środowiska przyrodniczego obszarów okołobiegunowych charakteryzuje klimat Arktyki i Antarktyki wymienia zagrożenia środowiska naturalnego obszarów polarnych 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> opisuje zjawisko dnia polarnego i nocy polarnej na obszarach okołobiegunowych charakteryzuje ludy zamieszkujące Arktykę oraz warunki ich życia opisuje warunki życia w polarnej stacji badawczej 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> porównuje środowisko przyrodnicze Arktyki i Antarktyki wyjaśnia, dlaczego Antarktyda jest największą pustynią lodową prezentuje osiągnięcia polskich badaczy obszarów okołobiegunowych wyjaśnia status prawny Antarktydy 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> omawia zmiany w środowisku przyrodniczym obszarów polarnych charakteryzuje cele oraz zakres badań prowadzonych w Arktyce i w Antarktyce na podstawie dostępnych źródeł omawia wkład Polaków w badania obszarów polarnych na podstawie dostępnych źródeł

Rozdział	Lp.	Temat	Poziomy wymagań				
			konieczny	podstawowy	rozszerzający	dopełniający	wykraczający
Europa	1.	Środowisko przyrodnicze Starego Kontynentu	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje na mapie świata Europę wskazuje na mapie wybrane elementy linii brzegowej Europy i wymienia ich nazwy wskazuje na mapie wybrane niziny, wyżyny i góry Europy oraz wymienia ich nazwy wymienia cechy ukształtowania powierzchni Europy na podstawie mapy wskazuje na mapie wybrane europejskie rzeki i jeziora oraz wymienia ich nazwy 	<ul style="list-style-type: none"> określa położenie geograficzne Europy na podstawie mapy ogólnogeograficznej charakteryzuje linię brzegową Europy na podstawie mapy porównuje średnią wysokość Europy ze średnią wysokością innych kontynentów wykazuje typowo nizinny charakter ukształtowania powierzchni Europy na podstawie mapy przedstawia czynniki geograficzne wpływające na klimat Europy opisuje klimat Europy na podstawie mapy wyjaśnia znaczenie terminu „kontynentalizm klimatu” charakteryzuje wybrane strefy roślinne Europy opisuje rozmieszczenie wód powierzchniowych w Europie na podstawie mapy 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje położenie geograficzne i granice Europy z innymi kontynentami na mapie ogólnogeograficznej świata porównuje linię brzegową Europy z linią brzegową innych kontynentów porównuje ukształtowanie powierzchni Europy z ukształtowaniem powierzchni innych kontynentów wyjaśnia wpływ zlodowaceń na rzeźbę powierzchni Europy wyjaśnia zależności między typem klimatu a występowaniem formacji roślinnych wyjaśnia wpływ działalności rzek na rzeźbę powierzchni Europy wyjaśnia genezę wybranych europejskich jezior 	<ul style="list-style-type: none"> oblicza rozciągłość południkową i równoleżnikową Europy przedstawia genezę powstawania gór w Europie wykazuje wpływ czynników geograficznych na cechy klimatu Europy wykazuje związki między budową geologiczną a ukształtowaniem pionowym Europy 	<ul style="list-style-type: none"> wykazuje następstwa południkowej i równoleżnikowej rozciągłości Europy
	2.	Europa – kontynent nowych państw	<ul style="list-style-type: none"> omawia przemiany polityczne w Europie po 1989 roku wymienia nazwy wybranych krajów Europy wyjaśnia znaczenie terminu „terytorium zależne” wskazuje najmniejsze i największe państwa Europy pod względem powierzchni i liczby ludności na mapie politycznej Europy 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia przyczyny zmian na mapie politycznej Europy po 1989 roku wyjaśnia skutki rozpadu ZSRR wymienia nazwy wybranych krajów Europy i ich stolic wskazuje na mapie kraje położone zarówno w Europie, jak i w Azji oraz wymienia ich nazwy 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia terytoria zależne wybranych krajów wyjaśnia znaczenie terminu „suwerenność” 	<ul style="list-style-type: none"> wykazuje znaczenie procesów integracyjnych zachodzących w Europie opisuje cele i zadania Unii Europejskiej 	<ul style="list-style-type: none"> analizuje przyczyny rozpadu ZSRR i Jugosławii wyróżnia regiony geopolityczne Europy i uzasadnia ich powstanie
	3.	Europa się starzeje	<ul style="list-style-type: none"> podaje liczbę ludności Europy wymienia przyczyny niskiego przyrostu naturalnego wymienia nazwy krajów o najniższym i najwyższym współczynniku przyrostu naturalnego w Europie wymienia nazwy krajów, które zamieszkuje ludność o największej średniej długości życia 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje liczbę ludności Europy na tle liczby ludności świata przedstawia zmiany liczby ludności w Europie w latach 2000–2007 analizuje przyczyny i skutki niskiego przyrostu naturalnego porównuje współczynnik przyrostu naturalnego w 	<ul style="list-style-type: none"> wykazuje, że tempo wzrostu liczby ludności w Europie jest najniższe na świecie analizuje piramidę płci i wieku i formułuje wnioski porównuje wartość współczynnika przyrostu naturalnego z odsetkiem ludności powyżej 65 roku życia i formułuje wnioski wyjaśnia przyczyny starzenia się 	<ul style="list-style-type: none"> analizuje prognozy zmian demograficznych w Europie uzasadnia twierdzenie, że społeczeństwo europejskie się starzeje wyjaśnia przyczyny i skutki wydłużania się średniej długości życia 	<ul style="list-style-type: none"> analizuje problemy demograficzne Europy i formułuje wnioski

		<ul style="list-style-type: none"> wymienia czynniki wpływające na długość życia w Europie 	<p>wybranych krajach Europy</p> <ul style="list-style-type: none"> porównuje udział ludności powyżej 65 roku życia w strukturze wiekowej wybranych państw Europy porównuje strukturę wiekową ludności Europy i Afryki 	<p>europiejskich społeczeństw</p> <ul style="list-style-type: none"> wykazuje konsekwencje starzenia się społeczeństw europejskich 		
4.	Ludność i urbanizacja w Europie	<ul style="list-style-type: none"> opisuje różnice w wyglądzie osób pochodzących z różnych części Europy wymienia odmiany człowieka zamieszkujące Europę wymienia nazwy rodzin językowych, do których należą języki europejskie wymienia nazwy państw, w których obowiązuje więcej niż jeden język urzędowy wymienia przykłady zróżnicowania kulturowego mieszkańców Europy wskazuje na mapie obszary o największej i najmniejszej gęstości zaludnienia w Europie oraz wymienia ich nazwy wskazuje na mapie największe miasta Europy oraz wymienia ich nazwy opisuje, na podstawie mapy, położenie Londynu 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie terminu „wielokulturowość” przedstawia zróżnicowanie językowe mieszkańców Europy opisuje strukturę wyznaniową mieszkańców Europy opisuje, na podstawie map tematycznych, zróżnicowanie regionalne, kulturowe, narodowościowe i etniczne współczesnej Europy opisuje rozmieszczenie ludności w Europie na podstawie mapy omawia przyczyny wysokiego wskaźnika urbanizacji w Europie wyjaśnia znaczenie terminu „metropolia” i wymienia przykłady europejskich metropolii wyjaśnia, dlaczego Londyn jest nazywany „miastem świata” 	<ul style="list-style-type: none"> porównuje strukturę wyznaniową ludności w wybranych państwach Europy opisuje, na podstawie mapy, rozmieszczenie ludów Europy opisuje przyczyny i konsekwencje zróżnicowania ludności Europy omawia położenie oraz układ przestrzenny Londynu przedstawia znaczenie Londynu jako światowej metropolii 	<ul style="list-style-type: none"> wykazuje wielokulturowość Europy wykazuje skutki wielokulturowości mieszkańców Europy wyjaśnia przyczyny warunkujące rozmieszczenie ludności w Europie 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia, że Europa charakteryzuje się warunkami przyrodniczymi i pozaprzyrodniczymi korzystnymi dla osadnictwa analizuje zróżnicowanie wskaźnika urbanizacji w wybranych krajach Europy
5.	Surowe środowisko Europy Północnej	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie terminu „kraje skandynawskie” wskazuje kraje Europy Północnej na mapie i wymienia ich nazwy wymienia warunki przyrodnicze Europy Północnej niesprzyjające działalności człowieka wymienia cechy środowiska przyrodniczego Europy Północnej sprzyjające działalności człowieka wymienia nazwy głównych bogactw naturalnych krajów skandynawskich przedstawia główne działy przemysłu dynamicznie rozwijające się w krajach Europy Północnej opisuje, na podstawie mapy, 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje położenie państw Europy Północnej opisuje warunki przyrodnicze Europy Północnej wyjaśnia łagodzący wpływ prądu morskiego na cechy klimatu Europy Północnej wyjaśnia znaczenie terminu „okres wegetacyjny” charakteryzuje rolnictwo Europy Północnej omawia znaczenie upraw roślin w specjalnie ogrzewanych i doświetlanych szklarniach wykazuje znaczenie położenia Skandynawii i omawia sposoby wykorzystania mórz analizuje wielkość połowów ryb 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje środowisko przyrodnicze krajów Europy Północnej wyjaśnia, dlaczego porty morskie położone za kołem podbiegunowym nie zamarzają wykazuje zależności między warunkami klimatycznymi a typową roślinnością krajów Europy Północnej analizuje i ocenia strukturę użytkowania ziemi w Europie Północnej ocenia poziom życia mieszkańców Europy Północnej wykazuje wpływ warunków naturalnych na rozmieszczenie ludności w Europie Północnej wykazuje, na podstawie map 	<ul style="list-style-type: none"> wykazuje niekorzystny wpływ warunków środowiska przyrodniczego Europy Północnej na działalność gospodarczą człowieka porównuje środowisko przyrodnicze krajów Europy Północnej 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje zjawisko odplywu ludności z obszarów północnej Skandynawii przedstawia walory turystyczne krajów Europy Północnej

			rozміsczenie głównych ośrodków miejskich w Europie Północnej	w wybranych krajach świata i krajach Europy Północnej <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia wykorzystanie surowców odnawialnych w produkcji energii 	tematycznych, związki między głównymi cechami środowiska przyrodniczego Europy Północnej a głównymi kierunkami rozwoju gospodarczego		
6.	Gospodarka w cieniu Alp	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminu „kraje alpejskie” • wskazuje kraje alpejskie na mapie ogólnogeograficznej, wymienia nazwy tych państw oraz nazwy ich stolic • wyjaśnia znaczenie terminu „granica wiecznego śniegu” • wymienia czynniki decydujące o występowaniu lodowców górskich w Alpach • wymienia wiodące działy gospodarki krajów alpejskich • opisuje specyfikę rozmieszczenia ludności w Alpach • wskazuje największe miasta alpejskie na mapie i wymienia ich nazwy 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia położenie krajów alpejskich na podstawie mapy ogólnogeograficznej • opisuje warunki klimatyczne w Alpach • wyjaśnia występowanie źródeł wielu rzek europejskich w Alpach • charakteryzuje piętra klimatyczno-roślinne w Alpach • opisuje rzeźbę Alp • opisuje główne kierunki rozwoju gospodarczego krajów alpejskich • charakteryzuje strukturę przemysłu krajów alpejskich • ocenia warunki rozwoju hydroenergetyki w krajach alpejskich • opisuje rozmieszczenie miast i gęstość zaludnienia w krajach alpejskich 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje środowisko przyrodnicze krajów alpejskich • wykazuje wpływ gór na środowisko przyrodnicze i gospodarkę krajów alpejskich • analizuje strukturę użytkowania ziemi w krajach alpejskich i formułuje wnioski • wykazuje, że kraje alpejskie należą do państw wysoko rozwiniętych 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje czynniki decydujące o wykształceniu pięter klimatyczno-roślinnych w Alpach • wykazuje znaczenie sektora usług turystycznych i finansowych dla gospodarki krajów alpejskich • wykazuje odrębność kulturową mieszkańców gór 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje genezę rzeźby alpejskiej • analizuje czynniki decydujące o rozwoju sektora finansowego w Szwajcarii 	
7.	Turystyczne bogactwo Europy Południowej	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminu „kraje śródziemnomorskie” • wskazuje na mapie kraje Europy Południowej i wymienia nazwy ich stolic • przedstawia turystyczną atrakcyjność regionu śródziemnomorskiego • wskazuje na mapie wyspy położone na Morzu Śródziemnym i wymienia ich nazwy • wskazuje na mapie góry znajdujące się na obszarze południowej Europy i wymienia ich nazwy • wyjaśnia znaczenie terminu „makia” • wymienia przykłady atrakcji turystycznych południowej Europy 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia położenie geograficzne krajów śródziemnomorskich na podstawie mapy ogólnogeograficznej • opisuje warunki środowiska przyrodniczego krajów śródziemnomorskich • charakteryzuje warunki klimatyczne i roślinność krajów śródziemnomorskich na podstawie map tematycznych • charakteryzuje walory przyrodnicze i pozapryrodnicze krajów Europy Południowej • opisuje, na podstawie mapy tematycznej, rozmieszczenie najważniejszych ośrodków turystycznych Europy Południowej 	<ul style="list-style-type: none"> • wykazuje turystyczną atrakcyjność regionu śródziemnomorskiego • opisuje wybrane atrakcje turystyczne regionu • analizuje infrastrukturę turystyczną i jej znaczenie dla rozwoju turystyki Europy Południowej • wykazuje niekorzystny wpływ turystyki na środowisko przyrodnicze • ukazuje dziedzictwo kulturowe krajów śródziemnomorskich 	<ul style="list-style-type: none"> • wykazuje atrakcyjność przyrodniczą Europy Południowej • wykazuje związki między rozwojem turystyki a warunkami przyrodniczymi i dziedzictwem kulturowym • ocenia rolę turystyki w rozwoju gospodarczym krajów Europy Południowej 	<ul style="list-style-type: none"> • wykazuje zależności między wielkością ruchu turystycznego a przychodami wybranych krajów 	
8.	Francja – rolnictwo XXI wieku	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje na mapie ogólnogeograficznej Francję i 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje położenie geograficzne Francji 	<ul style="list-style-type: none"> • analizuje strukturę użytkowania ziemi we Francji 	<ul style="list-style-type: none"> • wykazuje wpływ czynników pozapryrodniczych 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenia, na podstawie danych statystycznych, miejsce Francji 	

			<p>podaje nazwę jej stolicy</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia czynniki przyrodnicze i pozapryrodnicze warunkujące rozwój rolnictwa we Francji wymienia nazwy roślin uprawianych we Francji opisuje produkty charakterystyczne dla Francji 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje warunki klimatyczno-glebowe warunkujące rozwój rolnictwa we Francji opisuje ukształtowanie powierzchni terenu we Francji na podstawie mapy wskazuje na mapie gospodarczej i charakteryzuje najważniejsze regiony rolnicze Francji porównuje wielkość plonów pszenicy i buraków cukrowych w wybranych krajach charakteryzuje Wspólną Politykę Rolną krajów Unii Europejskiej identyfikuje cechy rolnictwa towarowego 	<ul style="list-style-type: none"> wykazuje wpływ klimatu na rozmieszczenie upraw we Francji wykazuje, na przykładzie rolnictwa Francji, związek między warunkami przyrodniczymi a kierunkiem i efektywnością produkcji rolnej wykazuje, że przemysł środków transportu ma duże znaczenie dla gospodarki Francji 	<p>na wielkość produkcji roślinnej i zwierzęcej</p> <ul style="list-style-type: none"> dowodzi, że francuskie rolnictwo jest wysoko rozwinięte 	<p>w produkcji rolnej w Europie</p>
Sąsiedzi Polski	9.	Niemcy – potęga gospodarcza	<ul style="list-style-type: none"> wymienia nazwy państw sąsiadujących z Polską i wskazuje je na mapie ogólnogeograficznej wskazuje na mapie ogólnogeograficznej Niemcy, podaje nazwę stolicy tego państwa oraz nazwy krajów z nim sąsiadujących wskazuje na mapie główne krainy geograficzne i najważniejsze rzeki Niemiec oraz wymienia ich nazwy przedstawia udział przemysłu w strukturze PKB Niemiec wymienia nazwy wybranych roślin uprawianych w Niemczech 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje długości granic Polski z poszczególnymi państwami określa położenie geograficzne Niemiec na mapie ogólnogeograficznej przedstawia czynniki dynamicznego rozwoju gospodarczego Niemiec wyjaśnia znaczenie transportu dla gospodarki Niemiec wymienia przyczyny dobrego rozwoju gospodarczego Niemiec przedstawia, na podstawie wskazanych źródeł informacji geograficznej, główne kierunki i przyczyny zmian w strukturze przemysłu Zagłębia Ruhry 	<ul style="list-style-type: none"> wykazuje wysoki poziom rozwoju gospodarczego Niemiec na podstawie wartości PKB i struktury zatrudnienia wykazuje znaczenie usług dla gospodarki Niemiec analizuje działania Niemiec na rzecz ochrony środowiska przedstawia przyczyny spadku tempa rozwoju gospodarczego Niemiec na początku XXI wieku wyjaśnia przyczyny i skutki ujemnego przyrostu naturalnego w Niemczech opisuje uwarunkowania rozwoju rolnictwa Niemiec 	<ul style="list-style-type: none"> wykazuje wysoki poziom rozwoju przemysłu, rolnictwa i usług w Niemczech analizuje uwarunkowania rozwoju przemysłu przetwórczego i formułuje wnioski 	<ul style="list-style-type: none"> dowodzi, że Niemcy znajdują się w ścisłej czołówce najlepiej rozwiniętych państw świata analizuje przyczyny migracji ludności do Niemiec
	10.	Słowacja i Czechy – wspólna przeszłość, odrębna przyszłość	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje na mapie ogólnogeograficznej Czechy i Słowację, wymienia nazwy ich stolic oraz nazwy państw sąsiadujących z tymi krajami wskazuje na mapie i wymienia nazwy głównych krain geograficznych oraz najważniejszych rzek Czech i Słowacji wymienia nazwy państw będących głównymi partnerami handlowymi Czech i Słowacji 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje położenie geograficzne Słowacji i Czech na mapie ogólnogeograficznej przedstawia wspólne cechy środowiska przyrodniczego Czech i Słowacji opisuje zasoby bogactw naturalnych Czech i Słowacji opisuje atrakcje Czech i Słowacji przyciągające turystów 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje i porównuje, na podstawie różnych źródeł informacji geograficznej, środowisko przyrodnicze Czech i Słowacji wykazuje podobieństwa i różnice w gospodarce tych państw porównuje strukturę PKB oraz strukturę zatrudnienia Czech i Słowacji analizuje demograficzne podobieństwa i różnice Czech i Słowacji 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przyczyny rozpadu Czechosłowacji porównuje tempo rozwoju gospodarczego Czech i Słowacji oraz formułuje wnioski 	<ul style="list-style-type: none"> porównuje środowisko społeczno-gospodarcze południowych sąsiadów Polski oraz formułuje wnioski projektuje tygodniowy pobyt na Słowacji, uwzględniając walory środowiska przyrodniczego i kulturowego

			<ul style="list-style-type: none"> wymienia nazwy mniejszości narodowych zamieszkujących Czechy i Słowację 		<ul style="list-style-type: none"> przedstawia problemy społeczności romskiej zamieszkującej Słowację 		
11.	Problemy gospodarcze oraz demograficzne Litwy, Białorusi i Ukrainy	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje na mapie ogólnogeograficznej Litwę, Białoruś i Ukrainę, wymienia nazwy ich stolic oraz nazwy państw sąsiadujących z tymi krajami wskazuje na mapie główne krainy geograficzne i najważniejsze rzeki Litwy, Białorusi i Ukrainy oraz podaje ich nazwy wymienia najważniejsze cechy środowiska przyrodniczego i społeczno-gospodarczego tych państw wymienia problemy demograficzne Białorusi, Litwy i Ukrainy wyjaśnia znaczenie terminu „depopulacja” 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje położenie geograficzne Litwy, Białorusi i Ukrainy charakteryzuje i porównuje, na podstawie różnych źródeł informacji geograficznej, środowisko przyrodnicze Litwy, Białorusi i Ukrainy przedstawia cechy gospodarki Litwy, Białorusi i Ukrainy przedstawia współczesne przemiany gospodarcze Ukrainy przedstawia przyczyny ujemnego przyrostu naturalnego na Białorusi, Litwie i Ukrainie 	<ul style="list-style-type: none"> porównuje poziom rozwoju gospodarczego Litwy, Białorusi i Ukrainy opisuje uwarunkowania rozwoju gospodarki Litwy wyjaśnia przyczyny słabego rozwoju gospodarczego Białorusi opisuje uwarunkowania rozwoju rolnictwa na Ukrainie wyjaśnia przyczyny kryzysu gospodarczego na Ukrainie po rozpadzie ZSRR analizuje współczynnik przyrostu naturalnego na Białorusi, Litwie i Ukrainie oraz formułuje wnioski przedstawia działania rządów Litwy, Białorusi i Ukrainy mające na celu zahamowanie depopulacji opisuje atrakcje turystyczne Krymu 	<ul style="list-style-type: none"> analizuje historię powstania Litwy, Białorusi i Ukrainy wykazuje zróżnicowanie gospodarcze tych państw ocenia zasoby bogactw mineralnych Litwy, Białorusi i Ukrainy omawia efekty przemian gospodarczych, które nastąpiły na Białorusi, Litwie i na Ukrainie wykazuje przyczyny i skutki depopulacji na Białorusi, Litwie i Ukrainie 	<ul style="list-style-type: none"> porównuje środowisko społeczno-gospodarcze południowych i wschodnich sąsiadów Polski oraz formułuje wnioski 	
12.	Rosja – największe państwo świata	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje na mapie ogólnogeograficznej Rosję, wymienia nazwę jej stolicy wskazuje na mapie główne krainy geograficzne, rzeki i jeziora Rosji oraz wymienia ich nazwy wymienia najważniejsze cechy środowiska przyrodniczego Rosji wyjaśnia znaczenie terminu „wieloletnia zmarzlina” wymienia nazwy najgęściej zaludnionych obszarów Rosji wymienia najważniejsze problemy ludnościowe Rosji wymienia główne cechy rosyjskiej gospodarki wymienia przyczyny ujemnego przyrostu naturalnego w Rosji wymienia nazwy bogactw naturalnych Rosji 	<ul style="list-style-type: none"> określa położenie geograficzne Rosji na mapie ogólnogeograficznej omawia cechy ukształtowania powierzchni Rosji charakteryzuje strefy klimatyczno-roślinne Rosji opisuje rozmieszczenie ludności w Rosji na podstawie mapy gęstości zaludnienia wyjaśnia przyczyny depopulacji w Rosji przedstawia przyczyny spadku współczynnika urodzeń w Rosji wskazuje na mapie i wymienia nazwy obszarów w Rosji o dużej koncentracji przemysłu opisuje zróżnicowanie etniczne, językowe i religijne mieszkańców Rosji przedstawia uwarunkowania niewielkiego zaludnienia w części Rosji położonej na wschód od Uralu 	<ul style="list-style-type: none"> wykazuje konsekwencje przyrodnicze dużej rozciągłości równoleżnikowej i południkowej Rosji wskazuje na mapie obszary występowania wieloletniej zmarzliny wykazuje wpływ występowania wieloletniej zmarzliny na działalność człowieka wykazuje zróżnicowanie przyrodnicze Rosji przewiduje skutki depopulacji w Rosji opisuje uwarunkowania rozwoju przemysłu w Rosji wykazuje, że gospodarka Rosji ma charakter surowcowy analizuje strukturę eksportu Rosji i formułuje wnioski omawia najważniejsze problemy rosyjskiego rolnictwa 	<ul style="list-style-type: none"> wykazuje zróżnicowanie warunków przyrodniczych oraz ich wpływ na rozmieszczenie ludności działalność gospodarczą analizuje zmiany przyrostu naturalnego w Rosji i formułuje wnioski wyjaśnia przyczyny i skutki spadku średniej długości życia wśród mężczyzn w Rosji wykazuje zróżnicowanie narodowościowe i kulturowe społeczeństwa rosyjskiego wyjaśnia rolę Rosji w światowej gospodarce i polityce wykazuje zróżnicowanie gospodarcze Rosji 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia tezę, że Rosja jest krajem o wielkich możliwościach gospodarczych przedstawia przyczyny dysproporcji społecznych w Rosji 	